

**“3TS+REFLECTION” YOZUV MODELINI CHET TILI
O'QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA QO'LLASH**

Ziroat Saliyeva Zokirovna

Ingliz tili kafedrası

Samarqand davlat chet tillar instituti,

Mustaqil tadqiqotchi

Samarqand, O'zbekiston

Annotatsiya. Ushbu maqola O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak chet tili o'qituvchilarining ingliz tilidagi yozuv kompetensiyasini takomillashtirish muammosiga bag'ishlangan. “3Ts+Reflection” modeli orqali an'anaviy yozuv o'qitish usullaridan voz kechib, multimodal yondashuv asosida talabalarning nafaqat lingvistik, balki tanqidiy fikrlash va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga erishildi. 266 talaba ishtirokida o'tkazilgan eksperiment natijalari modelning yuqori samaradorligini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: yozuv kompetensiyasi, multimodal yondashuv, pedagogik model, “3Ts+Reflection”, chet tili o'qituvchilarini tayyorlash.

Kirish. Zamonaviy ta'lim sohasida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi chet tilini o'qitish metodikasida yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. O'zbekiston Respublikasida qabul qilingan “Raqamli O'zbekiston-2030” strategiyasi va “Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi” ta'lim sohasida innovatsion texnologiyalarni joriy etishni ustuvor vazifa sifatida belgilab beradi. Bo'lajak chet tili o'qituvchilarini tayyorlashda ingliz tilida yozuv kompetensiyasini rivojlantirishning an'anaviy usullari ko'pincha quyidagi kamchiliklarni namoyon etadi:

- G'oya va mavzuni rivojlantirish qobiliyatining cheklanganligi;
- So'z boyligining yetarli emasligi;
- Tanqidiy fikrlash ko'nikmalarining zaif rivojlanganligi;

- Zamonaviy kommunikativ vaziyatlarga moslashish qobiliyatining yetishmasligi.

Ushbu maqola “3Ts+Reflection” modelini taqdim etish orqali ushbu bo‘shliqni bartaraf etadi. Ushbu tuzilgan, bosqichma-bosqich model akademik yozuvni o‘qitish jarayoniga multimodal yondashuvni tizimli integratsiyalash uchun mo‘ljallangan. Tadqiqot modelning bo‘lajak chet tili o‘qituvchilarining ingliz tilidagi yozuv kompetensiyasini oshirishdagi samaradorligini, uning ham miqdoriy o‘qitish natijalari, ham kognitiv va ijodiy ko‘nikmalarning sifatli rivojlanishiga ta’sirini o‘lchab ko‘radi.

Adabiyotlar tahlili. Multimodal yondashuvning nazariy asoslari Kress va van Leeuwen (2006), Hyland (2003), Cope va Kalantzis (2009) kabi olimlarning ishlarida o‘z aksini topgan. Ushbu tadqiqotda multimodal yondashuv matn, tasvir, audio va videoni o‘z ichiga olgan turli kommunikativ vositalarning integratsiyasi sifatida qaraladi.

Metodologiya. Tadqiqot 2023-2024 o‘quv yilida Samarqand Davlat Chet Tillar Instituti, O‘zbekiston Milliy Universiteti Jizzax filiali va Navoiy Davlat Pedagogika Institutining 2-bosqich talabalari (266 nafar) ishtirokida o‘tkazildi. Tajriba nazorat va tajriba guruhlariga ajratildi.

Asos sifatida “3Ts+Reflection” modeli qo‘llanildi - bu multimodal integratsiya orqali yozish jarayonini boshqarish uchun mo‘ljallangan to‘rt bosqichli tizim:

- **Tayyorlov (Preparation):** Ushbu boshlang‘ich bosqich ishchi xotirani faollashtirish va asosiy bilimlarni shakllantirishga qaratilgan. Faoliyat tarkibiga kalit so‘zlarni o‘rganish, matn tuzilmalarini tahlil qilish va maqsadli insho janri (masalan, “Muammo va Yechim”) bilan bog‘liq grammatik mashqlarni bajarish kiradi.
- **Takomillashtirish (Enhancement):** Bu asosiy multimodal bosqich hisoblanadi. Talabalar inshoning qoralamasini yozishdan oldin turli xil semiotik resurslardan foydalangan holda tadqiqot olib boradilar va kontent yaratadilar. Vazifalar qatoriga ma’lumotlarni vizuallashtirish uchun infografikalar (masalan, Canva-da) yaratish, mavzu bo‘yicha qisqa vloglar

yoki video intervyular tayyorlash va audio kliplarni jamlash kiradi. Ushbu bosqich mavzuni chuqurroq, ko'p qirrali tushunishni va ijodiy g'oyalar yaratishni rag'batlantirish uchun mo'ljallangan.

- **Tahlil (Analysis):** Ushbu bosqichda talabalar oldingi bosqichlarda to'plangan va yaratilgan materiallarni sintez qilib, rasmiy insho yozadilar. Ulardan o'zlarining multimodal tadqiqotlaridan olingan dalillarni (masalan, o'zlarining infografikasiga argumentda murojaat qilish) mantiqan integratsiyalash talab etiladi, bu esa yozma matnni mustahkamlaydi.
- **Refleksiya (Self-Assessment):** Yakuniy bosqich metakognitsiyaga qaratilgan. Talabalar baholash rubrikalaridan foydalangan holda o'z ishlari va hamkasblarining ishlarini ("hamkasblar ko'rib chiqishi") baholaydilar, xatolarni aniqlaydilar, takomillashtirish takliflarini beradilar va kelajakdagi yozish topshiriqlari uchun maqsadlar belgilaydilar.

Natijalar va muhokama. Tajriba natijalari tajriba guruhidagi talabalarning yozuv kompetensiyasida sezilarli yaxshilanish kuzatilganligini ko'rsatdi:

- Yozuv kompetensiyasining umumiy darajasi 13.3% ga oshdi;
- G'oya topishdagi qiyinchiliklar 12% ga kamaydi;
- Ijodiy fikrlash darajasi 17% ga yaxshilandi;
- So'z boyligi 10% ga oshdi.

Tajriba davomida quyidagi ijobiy o'zgarishlar kuzatildi:

- Talabalarning mustaqil ishlash qobiliyati oshdi;
- Muhokama va fikr almashish jarayonlari faollashdi;
- O'z-o'zini baholash ko'nikmalari shakllandi;
- Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalari rivojlandi.

Xulosa va takliflar. O'tkazilgan tadqiqot quyidagi xulosalarni chiqarishga imkon berdi:

1. "3Ts+Reflection" modeli bo'lajak chet tili o'qituvchilarining ingliz tilidagi yozuv kompetensiyasini samarali rivojlantirishga yordam beradi;

2. Model talabalarning nafaqat lingvistik, balki kommunikativ va ijodiy ko'nikmalarini ham rivojlantiradi;

3. Multimodal yondashuv an'anaviy o'qitish usullariga qaraganda talabalarning qiziqishini va motivatsiyasini oshiradi.

Quyidagi tavsiyalarni taklif qilish mumkin:

- O'quv dasturlariga multimodal topshiriqlarni kiritish;
- O'qituvchilar uchun maxsus trening va seminarlar tashkil qilish;
- Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish.

Xulosa qilib aytganda, "3Ts+Reflection" modeli O'zbekistonda chet tili o'qituvchilarini tayyorlashni modernizatsiyalash uchun aniq yo'lni taqdim etadi. Kelajakdagi o'qituvchilarni ilg'or, multimodal yozuv kompetensiyalari bilan qurollantirish orqali, u yuqori malakali, raqobatbardosh va global integratsiyalashgan ischi kuchini shakllantirish milliy maqsadini bevositat qo'llab-quvvatlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston-2030" strategiyasi to'g'risidagi qarori.

2. Kress, G., & van Leeuwen, T. (2006). Reading Images: The Grammar of Visual Design.

3. Hyland, K. (2003). Second Language Writing.

4. The New London Group. (1996). A Pedagogy of Multiliteracies: Designing Social Futures. Harvard Educational Review.

5. Ziroat Salieva. Universal Journal of academic and multidisciplinary research. Scientific journal. Volume 1, Issue 7, November. – 2023. – Pp. 69-75.

6. Ziroat Salieva. Some peculiarities and approaches to teaching writing. Vol.6 No. 3 (2023): International Journal of Word Art.